

Лекція 24. Апеляційне провадження

ПЛАН

1. Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення.
2. Форма і зміст апеляційної скарги.
3. Відкриття та відмова у відкритті апеляційного провадження у справі.
4. Підготовка та розгляд справи судом апеляційної інстанції.
5. Повноваження суду апеляційної інстанції.
6. Порядок прийняття постанов судом апеляційної інстанції та їх законна сила.

Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення.

Про перегляд цивільних справ в апеляційному порядку вчені-юристи вперше почали розмірковувати після прийняття 28 квітня 1992 р. Верховною Радою України Концепції судово-правової реформи. Ця новела вже як конкретна правова норма була закріплена в ст. 129 Конституції України, згідно з якою одним із основних положень судочинства є забезпечення апеляційного оскарження рішення суду.

Інститут апеляційного провадження був включений до цивільного судочинства України Законом України від 21 червня 2001 р. "Про внесення змін до Цивільного процесуального Кодексу України". 18 березня 2004 року Верховна Рада України прийняла новий Цивільно-процесуальний кодекс України, який набув чинності з 1 вересня 2005 року. В цьому Кодексі інститут апеляції набув свого нового значення.

Підставою для виникнення інституту апеляції було прагнення вирішити дві проблеми цивільного судочинства: по-перше, значно покращити якість судових рішень; по-друге, ліквідувати тяганину при вирішенні цивільно-правових спорів.

Апеляційне провадження - це стадія процесу, під час якої апеляційний суд перевіряє законність і обґрунтованість рішень та ухвал суду першої інстанції, що не набрали законної сили.

Саме апеляційне провадження дає можливість в найкоротші строки виправити судові помилки, сприяє підвищенню якості роботи судів першої інстанції і скеруванню судової практики в суворій відповідності вимогам закону.

Стаття 55 Конституції України гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади (в тому числі судової). Зазначене конституційне положення закріплене у ст. 17 ЦПК та у Законі України "Про судоустрій і статус суддів", ст. 14 якого передбачає право учасників судового процесу та інших осіб у випадках та порядку, передбаченому процесуальним законом, на оскарження судового рішення в апеляційному та касаційному порядку.

Судом апеляційної інстанції у цивільних справах є апеляційний суд, у межах апеляційного округу якого (території, на яку поширюються повноваження відповідного апеляційного суду) знаходиться місцевий суд, який ухвалив судові рішення, що оскаржується, якщо інше не передбачено ЦПК (ст. 351 ЦПК).

Судом апеляційної інстанції у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави є Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду.

Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку судові рішення апеляційних судів, ухвалені ними як судами першої інстанції.

Відповідно до ст. 352 ЦПК учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково.

Якщо це ухвала суду першої інстанції, то вона оскаржується в апеляційному порядку окремо від рішення суду у випадках, передбачених ст. 353 ЦПК. **Це ухвали щодо:**

- 1) відмови у видачі судового наказу;

- 2) забезпечення доказів, відмови в забезпеченні доказів чи скасування ухвали про забезпечення доказів;
- 3) забезпечення позову, заміни заходу забезпечення позову;
- 4) скасування забезпечення позову, відмови в скасуванні чи заміні заходів забезпечення позову або відмови у забезпеченні позову;
- 5) зустрічного забезпечення або зміни чи скасування зустрічного забезпечення;
- 6) повернення заяви позивачеві (заявникові);
- 7) відмови у відкритті провадження у справі;
- 9) передачі справи на розгляд іншого суду;
- 10) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;
- 11) затвердження мирової угоди;
- 12) призначення експертизи;
- 13) визначення розміру судових витрат;
- 14) зупинення провадження у справі;
- 15) закриття провадження у справі;
- 16) залишення позову (заяви) без розгляду;
- 17) окрема ухвала;
- 18) стягнення штрафу в порядку процесуального примусу;
- 19) внесення або відмови у внесенні виправлень у рішення;
- 20) відмови ухвалити додаткове рішення;
- 21) роз'яснення або відмови у роз'ясненні судового рішення;
- 22) повернення заяви про перегляд заочного рішення;
- 23) відмови у відкритті провадження за нововиявленими або виключними обставинами, відмови в задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами;
- 24) поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання;
- 25) виправлення помилки у виконавчому документі або визнання його таким, що не підлягає виконанню;
- 26) відстрочення і розстрочення, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення;
- 27) розгляду скарг на дії (бездіяльність) органів державної виконавчої служби, приватного виконавця;
- 28) заміни сторони у справі (процесуальне правонаступництво) або сторони виконавчого провадження;
- 29) повороту виконання рішення суду чи відмови у повороті виконання рішення;
- 30) звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, чи нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку;
- 31) тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;
- 31¹) скасування тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;
- 32) визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;
- 33) тимчасового влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу;
- 34) оголошення розшуку відповідача (боржника) або дитини;
- 35) примусового проникнення до житла;
- 36) звільнення (призначення) опікуна чи піклувальника;
- 37) відмови у відкритті провадження у справі про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу;
- 38) повернення заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу;

39) повернення заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу;

40) залишення без розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження;

41) відновлення повністю або частково втраченого судового провадження чи відмови в його відновленні.

Що стосується заперечень на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, то вони включаються до апеляційної скарги на рішення суду.

Також, якщо після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою особи, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, то така особа користується процесуальними правами і несе процесуальні обов'язки учасника справи.

Відповідно до ст. 355 ЦПК апеляційна скарга подається безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Якщо це апеляційна скарга на рішення суду, то вона подається протягом **тридцяти днів**, а якщо на ухвалу суду, то протягом **п'ятнадцяти днів** з дня його (її) проголошення (ст. 354 ЦПК).

Якщо в судовому засіданні було оголошено лише вступну та резолютивну частину судового рішення або у разі розгляду справи (вирішення питання) без повідомлення (виклику) учасників справи, зазначений строк обчислюється з дня складення повного судового рішення.

Учасники справи, яким повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, мають право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження:

1) на рішення суду - якщо апеляційна скарга подана протягом тридцяти днів з дня вручення йому повного рішення суду;

2) на ухвали суду - якщо апеляційна скарга подана протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому відповідної ухвали суду.

Також, строк на апеляційне оскарження може бути поновлений в разі пропуску з інших поважних причин, крім випадків, зазначених у ч. 2 ст. 358 ЦПК.

Форма і зміст апеляційної скарги

Відповідно до ст. 356 ЦПК апеляційна скарга подається у письмовій формі. В ній мають бути зазначені:

1) найменування суду, до якого подається скарга;

2) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає апеляційну скаргу, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), поштовий індекс, ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України, реєстраційний номер облікової картки платника податків (для фізичних осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України, номери засобів зв'язку та електронної пошти, офіційна електронна адреса, за наявності;

3) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб);

4) рішення або ухвала, що оскаржуються;

5) в чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість рішення або ухвали (неповнота встановлення обставин, які мають значення для справи, та (або) неправильність установлення обставин, які мають значення для справи, внаслідок необґрунтованої відмови у прийнятті доказів, неправильного їх дослідження чи

оцінки, неподання доказів з поважних причин та (або) неправильне визначення відповідно до встановлених судом обставин правовідносин тощо);

6) нові обставини, що підлягають встановленню, докази, які підлягають дослідженню чи оцінці, обґрунтування поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції, заперечення проти доказів, використаних судом першої інстанції;

7) клопотання особи, яка подала скаргу;

8) дата отримання копії судового рішення суду першої інстанції, що оскаржується;

9) перелік документів та інших матеріалів, що додаються.

Така апеляційна скарга підписується особою, яка її подає, або представником такої особи.

До апеляційної скарги додаються такі документи:

1) довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо апеляційна скарга подана представником і ці документи раніше не подавалися;

2) копії скарги та доданих письмових матеріалів відповідно до кількості учасників справи;

3) документи, що підтверджують сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі, або документи, які підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону;

4) докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції (за наявності).

Якщо апеляційна скарга подається особою, яка звільнена від сплати судового збору відповідно до закону, то у ній зазначаються підстави звільнення від сплати судового збору.

Відкриття та відмова у відкритті апеляційного провадження у справі

Згідно ст. 357 ЦПК апеляційна скарга реєструється у день її надходження до суду апеляційної інстанції та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому ст. 33 ЦПК.

До апеляційної скарги, яка оформлена з порушенням вимог, встановлених ст. 356 ЦПК, застосовуються положення ст. 185 ЦПК (це залишення без руху або повернення).

В яких випадках апеляційна скарга залишається без руху, а в яких повертається:

1) апеляційна скарга залишається без руху також у випадку, якщо вона подана після закінчення строків, установлених ст. 354 ЦПК, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними. При цьому протягом **десяти днів** з дня вручення ухвали особа має право звернутися до суду апеляційної інстанції з заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку.

2) якщо заяву не буде подано особою в зазначений строк або вказані нею підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження будуть визнані неповажними, суд відмовляє у відкритті апеляційного провадження у порядку, встановленому ст. 358 ЦПК.

Також, апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції, якщо:

1) апеляційна скарга подана особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, або підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено;

2) до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження особа, яка подала скаргу, подала заяву про її відкликання;

3) скаргу подано в інший спосіб, ніж до суду апеляційної інстанції;

4) скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.

Питання про залишення апеляційної скарги без руху суддя-доповідач вирішує протягом **п'яти днів** з дня надходження апеляційної скарги.

Питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує також протягом **п'яти днів** з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Про повернення апеляційної скарги, судом постановляється ухвала, яка може бути оскаржена в касаційному порядку.

Копія такої ухвали про повернення апеляційної скарги надсилається учасникам справи у порядку, визначеному ст. 272 ЦПК. Особі, яка подала апеляційну скаргу (тобто скаржнику) надсилається копія ухвали про повернення апеляційної скарги разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

В яких же випадках суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі? Відповідно до ст. 358 ЦПК, суд має право відмовити у відкритті апеляційного провадження, якщо:

1) апеляційну скаргу подано на судове рішення, що не підлягає апеляційному оскарженню;

2) є ухвала про закриття провадження у зв'язку з відмовою від раніше поданої апеляційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення;

3) є постанова про залишення апеляційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення;

4) скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними.

Також, незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне оскарження суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у разі, якщо апеляційна скарга подана після спливу **одного року** з дня складення повного тексту судового рішення, але крім деяких випадків, це:

1) подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки;

2) пропуску строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили.

Що стосується питання про відмову у відкритті апеляційного провадження, то воно вирішується не пізніше **п'яти днів** з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.

Копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження надсилається учасникам справи в порядку, визначеному ст. 272 ЦПК. Скаржнику надсилається копія ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження разом з апеляційною скаргою та доданими до скарги матеріалами. Копія апеляційної скарги залишається в суді апеляційної інстанції.

Відкриття апеляційного провадження

Про відкриття апеляційного провадження у справі суд апеляційної інстанції постановляє ухвалу.

Відповідно до ст. 359 ЦПК питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше **п'яти днів** з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, передбаченому ст. 357 ЦПК.

В ухвалі про відкриття апеляційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на апеляційну скаргу та вирішується питання про витребування матеріалів справи. Якщо разом з апеляційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття апеляційного провадження встановлює

строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено ЦПК.

Також, якщо апеляційна скарга подана з пропуском визначеного ЦПК строку, суд у випадку поновлення строку на апеляційне оскарження зупиняє дію оскаржуваного рішення в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

В положенні ст. 360 ЦПК зазначається, що учасники справи мають право подати до суду апеляційної інстанції відзив на апеляційну скаргу (так, як відзив на позовну заяву) в письмовій формі протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження.

Такий відзив має містити:

- 1) найменування суду апеляційної інстанції;
- 2) ім'я (найменування), поштову адресу особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, за наявності;
- 3) обґрунтування заперечень щодо змісту і вимог апеляційної скарги;
- 4) у разі необхідності - клопотання особи, яка подає відзив на апеляційну скаргу;
- 5) перелік матеріалів, що додаються.

Відсутність відзиву на апеляційну скаргу не перешкоджає перегляду рішення суду першої інстанції.

Також, до такого відзиву додаються докази надсилання (надання) копій відзиву та доданих до нього документів іншим учасникам справи.

Після відкриття апеляційного провадження, разом з ухвалою про відкриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції надсилає копії апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи (ст. 361 ЦПК).

Закриття апеляційного провадження

Також, відповідно до ст. 362 ЦПК суд апеляційної інстанції має право закрити апеляційне провадження у випадках, якщо:

1) після відкриття апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, заявила клопотання про відмову від скарги, за винятком випадків, коли є заперечення інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги;

2) після відкриття апеляційного провадження виявилось, що апеляційну скаргу не підписано, подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, або підписано особою, яка не має права її підписувати;

3) після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося.

Про закриття апеляційного провадження суд апеляційної інстанції також постановляє ухвалу, яка теж може бути оскаржена в касаційному порядку.

А ще згідно ст. 363 ЦПК учасники справи мають право приєднатися до апеляційної скарги, поданої особою, на стороні якої вони виступали. До апеляційної скарги мають право приєднатися також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.

Заяву про приєднання до апеляційної скарги може бути подано до початку розгляду справи в суді апеляційної інстанції і до такої заяви додаються документ про сплату судового збору та докази надсилання (направлення) копії заяви іншим учасникам справи.

Також, особа, яка подала апеляційну скаргу, має право доповнити чи змінити її протягом строку на апеляційне оскарження (ст. 364 ЦПК).

У разі доповнення чи зміни апеляційної скарги особа, яка подала апеляційну скаргу, повинна подати докази надсилання копій відповідних доповнень чи змін до апеляційної скарги іншим учасникам справи, в іншому випадку суд не враховує такі доповнення чи зміни.

А ще, особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

Особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї, а інша сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині до закінчення апеляційного провадження. За відмови від апеляційної скарги суд, за відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги, постановляє ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Визнання апеляційної скарги іншою стороною враховується судом апеляційної інстанції у частині наявності або відсутності фактів, які мають значення для вирішення справи.

У разі закриття апеляційного провадження у зв'язку з відмовою від апеляційної скарги на судові рішення повторно оскарження цього рішення особою, що відмовилася від скарги, **не допускається**.

Суд апеляційної інстанції має право не приймати відмову від скарги або її відкликання з підстав, визначених у ч. 5 ст. 206 ЦПК (відмова позивача від позову або визнання позову відповідачем).

Підготовка та розгляд справи судом апеляційної інстанції.

Суддя-доповідач у порядку підготовки справи до апеляційного розгляду має здійснити певні підготовчі дії, це: з'ясувати питання про склад учасників судового процесу; визначити характер спірних правовідносин і закон, який їх регулює; з'ясувати обставини, на які посилаються учасники справи як на підставу своїх вимог і заперечень; з'ясувати, які обставини визнаються чи заперечуються учасниками справи; вирішити питання щодо поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції; за клопотанням сторін та інших учасників справи вирішує питання про виклик свідків, призначення експертизи, витребування доказів, судових доручень щодо збирання доказів, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача; за клопотанням учасників справи вирішує питання щодо вжиття заходів забезпечення позову та вчиняє інші дії, пов'язані із забезпеченням апеляційного розгляду справи.

Підготовчі дії, визначені п. 5, 6 ч. 1 ст. 365 ЦПК, вчиняються з дотриманням прав всіх учасників справи висловити свої міркування або заперечення щодо їх вчинення, якщо інше не передбачено ЦПК.

Якщо під час вивчення матеріалів справи суд виявить нерозглянуті зауваження на правильність і повноту фіксування судового процесу технічними засобами, нерозглянуті письмові зауваження щодо повноти чи неправильності протоколу судового засідання, невирішене питання про ухвалення додаткового рішення, суд постановляє ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки.

Після проведення таких підготовчих дій, які зазначені у ст. 365 ЦПК, суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій у разі необхідності та призначення справи до розгляду.

Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до ЦПК розглядається з їх повідомленням (ст. 366 ЦПК).

Відповідно до ст. 367 ЦПК суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними в ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги.

Також, суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї.

Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від нього.

Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

Якщо поза увагою доводів апеляційної скарги залишилася очевидна незаконність або необґрунтованість рішення суду першої інстанції у справах окремого провадження, суд апеляційної інстанції переглядає справу в повному обсязі.

В суді апеляційної інстанції не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції.

Справа розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, встановленими для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими ЦПК (ст. 368 ЦПК).

Такий розгляд починається з відкриття першого судового засідання або через **п'ятнадцять днів** з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених ст. 369 ЦПК.

Відповідно до ст. 368 ЦПК суддя-доповідач доповідає зміст рішення (ухвали), яке оскаржено, доводи апеляційної скарги, межі, в яких повинні здійснюватися перевірка рішення (ухвали), встановлюватися обставини і досліджуватися докази.

Після доповіді судді-доповідача пояснення дає особа, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, - першим дає пояснення позивач. Далі дають пояснення інші учасники справи.

Закінчивши з'ясування обставин і перевірку їх доказами, суд апеляційної інстанції надає учасникам справи можливість виступити у судових дебатах в такій самій послідовності, в якій вони давали пояснення.

Також, на початку судового засідання суд може оголосити про час, який відводиться для судових дебатів. Кожній особі, яка бере участь у розгляді справи в суді апеляційної інстанції, надається однаковий проміжок часу для виступу.

Після закінчення дебатів суд виходить до нарадчої кімнати.

Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ

Апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (ст. 369 ЦПК).

Апеляційні скарги на ухвали суду, зазначені в п. 1, 5, 6, 9, 10, 14, 19, 37-40 ч. 1 ст. 353 ЦПК, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути апеляційні скарги, зазначені в ч. 1 та 2 ст. 369, у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

Відповідно до ст. 370 ЦПК, якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи, і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає відповідну скаргу за правилами глави 1, розділу 5 ЦПК.

У випадку відкриття апеляційного провадження за такою скаргою суд апеляційної інстанції може зупинити дію раніше прийнятого ним судового рішення та рішення суду першої інстанції, що оскаржується.

За результатами такого розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову відповідно до ст. 382 ЦПК. При цьому за наявності підстав може бути скасовано раніше прийняту постанову суду апеляційної інстанції.

Суд апеляційної інстанції розглядає скаргу, вказану в ч. 1 ст. 370 ЦПК, в межах доводів, які не розглядалися під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

Суд відмовляє у відкритті провадження за апеляційною скаргою, поданою відповідно до ч. 1 ст. 370 ЦПК, якщо суд розглянув наведені у ній доводи під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

Отже, апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом **шістдесяти днів** із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом **тридцяти днів** з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження (371 ЦПК).

Але у виняткових випадках за клопотанням сторони з урахуванням особливостей розгляду справи суд апеляційної інстанції може продовжити строк розгляду справи, але не більш як **на п'ятнадцять днів**, про що постановляє відповідну ухвалу.

Коли в судове засідання не з'явилися учасники справи, щодо яких немає відомостей про вручення їм судової повістки, або за їх клопотанням, коли повідомлені ними причини неявки буде визнано судом поважними, то в такому разі суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи.

Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи (ст. 372 ЦПК).

Також на стадії апеляційного провадження позивач має право відмовитися від позову, а сторони - укласти мирову угоду відповідно до загальних правил про ці процесуальні дії незалежно від того, хто подав апеляційну скаргу.

У разі, якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам ст. 206 та 207 ЦПК, суд має постановити ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно визнає нечинним судові рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі (ст. 373 ЦПК).

Повноваження суду апеляційної інстанції

Що стосується повноважень суду апеляційної інстанції, то відповідно до ст. 374 ЦПК за результатами розгляду апеляційної скарги суд має право:

- 1) залишити судові рішення без змін, а скаргу без задоволення;
- 2) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити у відповідній частині нове рішення або змінити рішення;
- 3) визнати нечинним судові рішення суду першої інстанції повністю або частково у передбачених цим Кодексом випадках і закрити провадження у справі у відповідній частині;
- 4) скасувати судові рішення повністю або частково і у відповідній частині закрити провадження у справі повністю або частково або залишити позовну заяву без розгляду повністю або частково;
- 5) скасувати судові рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;
- 6) скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції;
- 7) скасувати ухвалу про відкриття провадження у справі і прийняти постанову про направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю;

8) у передбачених ЦПК випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених в п. 1-7 ч. 1 ст. 374.

Якщо говорити про підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення без змін, а також про підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення чи про підстави для скасування ухвали суду, то всі ці підстави наведені у статтях з 375 по 380 ЦПК.

Порядок прийняття постанов судом апеляційної інстанції та їх законна сила

Відповідно до ст. 381 ЦПК суд апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги приймає постанову за правилами ст. 35 і гл. 9 розділу 3 ЦПК з особливостями, зазначеними у ст. 382 ЦПК.

Всі процедурні питання, пов'язані з рухом справи, клопотання та заяви учасників справи, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення провадження у справі, а також в інших випадках, передбачених ЦПК, вирішуються судом апеляційної інстанції шляхом постановлення ухвал в порядку, визначеному ЦПК для постановлення ухвал суду першої інстанції.

Постанова або ухвала суду апеляційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено ЦПК.

Постанова суду апеляційної інстанції складається з:

1) вступної частини із зазначенням:

- а) дати і місця її прийняття, номера справи;
- б) найменування суду апеляційної інстанції, прізвищ та ініціалів суддів і секретаря судового засідання;
- в) імен (найменувань) сторін і особи, яка подала скаргу;
- г) найменування суду першої інстанції, рішення якого оскаржується, дати ухвалення рішення, прізвища судді (суддів); часу і місця його ухвалення, дати складання повного тексту рішення;

2) описової частини із зазначенням:

- а) короткого змісту позовних вимог і рішення суду першої інстанції;
- б) короткого змісту вимог апеляційної скарги;
- в) узагальнених доводів особи, яка подала апеляційну скаргу;
- г) узагальнених доводів та заперечень інших учасників справи;

3) мотивувальної частини із зазначенням:

- а) встановлених судом першої інстанції та неоспорених обставин, а також обставин, встановлених судом апеляційної інстанції, і визначених відповідно до них правовідносин;
- б) доводів, за якими суд апеляційної інстанції погодився або не погодився з висновками суду першої інстанції;
- в) мотивів прийняття або відхилення кожного аргументу, викладеного учасниками справи в апеляційній скарзі та відзиві на апеляційну скаргу;
- г) чи були і ким порушені, невизнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких особа звернулася до суду;
- г) висновків за результатами розгляду апеляційної скарги з посиланням на норми права, якими керувався суд апеляційної інстанції;

4) резолютивної частини із зазначенням:

- а) висновку суду апеляційної інстанції по суті вимог апеляційної скарги;
- б) нового розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з розглядом справи у суді першої інстанції, - у випадку скасування або зміни судового рішення;

в) розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції;

г) строку і порядку набрання постановою законної сили та її оскарження.

Відповідно до ст. 382 ЦПК таку постанову суду апеляційної інстанції може бути оскаржено у касаційному порядку у випадках, передбачених ЦПК.

Проголошується постанова суду апеляційної інстанції за правилами, які встановлені ст. 268 ЦПК.

Постанова суду апеляційної інстанції набирає законної сили з дня її прийняття (ст. 384 ЦПК).

Також після закінчення апеляційного провадження справа у **п'ятиденний строк** направляється до суду першої інстанції, який її розглянув (ст. 387 ЦПК).